

Verder bouwen aan AI-geletterdheid

Een kernvoorwaarde voor verantwoorde AI

Oktober 2025

Organisaties die AI-systemen ontwikkelen of inzetten, zijn verplicht om te zorgen voor AI-geletterdheid bij personeel en mensen die namens hen AI-systemen gebruiken. AI-geletterdheid vergt een voortdurende inspanning en een structurele aanpak, die rekening houdt met de context en rollen waarin mensen met AI-systemen werken of te maken hebben. Naast een wettelijke verplichting, is AI-geletterdheid een kernvoorwaarde voor verantwoorde AI en algoritmes. Het stelt organisaties in staat om de kansen van innovatieve technologie optimaal te benutten, de impact van een systeem goed in te schatten en risico's adequaat te mitigeren. In deze tweede handreiking geeft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) meer uitleg over de stappen die organisaties kunnen nemen voor voldoende AI-geletterdheid.

Over dit document

Deze handreiking is een vervolg op de eerdere publicatie *Aan de slag met AI-geletterdheid* van de AP. De AP heeft hiervoor inzichten opgedaan aan de hand van [een oproep tot input](#) (april 2025) en het seminar *Samen werken aan AI-geletterdheid* (juni 2025).

Eerder publiceerde de AP:

- [Aan de slag met AI-geletterdheid](#)
- [Eerste resultaten oproep AI-geletterdheid](#)

Organisaties die AI ontwikkelen of gebruiken moeten pro-actief aan de slag met AI-geletterdheid.

De ontwikkelingen op het gebied van AI gaan razendsnel en de mogelijkheden lijken eindeloos. Uit de resultaten uit een oproep tot input van de AP blijkt dat de aanpak op AI-geletterdheid zich minder snel ontwikkelt. De AP benadrukt dat de toenemende inzet van AI ook vraagt om een toenemende inzet op het gebied van AI-geletterdheid. Dit stelt organisaties in staat om verantwoord en innovatief met AI te werken, en tegelijkertijd aan de verplichtingen van de AI-verordening te voldoen.

1. Wat is AI-geletterdheid?

De AI-verordening vereist dat alle organisaties die AI aanbieden of gebruiken maatregelen nemen om te zorgen voor voldoende AI-geletterdheid bij personen die betrokken zijn bij de werking of inzet van een AI-systeem. Dit betekent dat die personen de juiste vaardigheden, kennis en begrip hebben om AI-systemen verantwoord in te zetten. Dit maakt het mogelijk de grootste voordelen uit AI-systemen te behalen, terwijl

grondrechten en fundamentele waarden beschermd blijven. AI-geletterdheid omvat de kennis, vaardigheden en begrip over de verantwoorde toepassing, interpretatie van resultaten en de impact op mensen. Dat is voor iedereen in de AI-waardeketen van belang. De Europese Commissie heeft recent aanvullende handvatten gegeven over de interpretatie van AI-geletterdheid.

Verduidelijking van AI-geletterdheid

De Europese Commissie biedt sinds medio 2025 een Q&A over AI-geletterdheid, deze wordt periodiek bijgewerkt. Hierin wordt doorlopend toegelicht wat er met AI-geletterdheid wordt bedoeld en wat er van belang is voor het voldoen aan de wettelijke verplichting.

Een aantal basisfactoren moet onderdeel zijn van ieder AI-geletterdheid programma. Binnen de organisatie moet duidelijk zijn welke AI-systemen worden ontwikkeld of gebruikt. Ook is de rol van de organisatie (bijvoorbeeld ontwikkelaar of gebruiker) ten aanzien van het AI-systeem van belang. Bovendien moet er inzicht zijn in de mogelijke risico's van de AI-systemen waarmee de organisatie werkt. Betrokken personen moeten de juiste kennis hebben die nodig is om de risico's te herkennen en verminderen. Zorg daarbij dat de aanpak aansluit bij het bestaande kennisniveau en de ervaring van betrokken personen.

Het is van belang dat AI-geletterdheid niet alleen geldt voor eigen personeel, maar ook voor personen die namens een organisatie AI-systemen inzetten. Denk bijvoorbeeld aan het personeel van een opdrachtnemer, dienstverlener of cliënt. Bij de inzet van AI is AI-geletterdheid een voorwaarde om geïnformeerde beslissingen te kunnen nemen. Hiermee worden mogelijke risico's gemitigeerd, zoals de schending van fundamentele waarden en grondrechten van personen op wie het AI-systeem van invloed is.

Er is geen 'one size fits all'-set aan maatregelen die zorgt voor een toereikend niveau van AI-geletterdheid. De maatregelen zijn sterk afhankelijk van de context, namelijk (1) de technische kennis, ervaring en opleiding van de personen die met de AI-systemen werken, (2) de omgeving waarin de AI-systemen worden gebruikt en (3) de personen of groepen personen op wie de AI-systemen invloed hebben.

Om AI-geletterdheid aan te tonen, is het van belang om interne documentatie over de aanpak en de voortgang bij te houden. Bij handhaving van de AI-verordening kan een aantoonbaar gebrek aan AI-geletterdheid een rol spelen in de beoordeling van een incident. Zo kan onvoldoende training of begeleiding van personeel of andere betrokken personen de oorzaak zijn van een incident. Tegelijkertijd is er geen verplichting om het niveau per individu te meten, of AI-geletterdheid certificeringen te behalen.

Deze inzichten zijn verkregen uit AI Literacy - Questions & Answers van de Europese Commissie (2025).

2. Hoe aan de slag te gaan?

In januari 2025 publiceerde de AP een [meerjarig actieplan](#) om aan de slag te gaan met AI-geletterdheid (identificeren, doel bepalen, uitvoeren en evalueren) (zie bijlage). Een organisatie die AI-systemen ontwikkelt of gebruikt kan zelf het beste inschatten welke maatregelen nodig zijn om te zorgen voor voldoende reikwijdte en diepgang van AI-geletterdheid. Het meerjarig actieplan van de AP kan daarbij helpen. Met behulp van de praktische inzichten uit de oproep tot input lichten we de stappen verder toe.

Stap 1 Identificeren

Bepalen behoeften en uitdagingen

De eerste stap is te weten welke AI-systemen er binnen een organisatie gebruikt worden en inzicht te krijgen in bijbehorende risico's en kansen. Ook is het daarbij van belang om vast te stellen welke personen betrokken zijn bij de inzet en ontwikkeling van AI. De AP verwacht dat organisaties in ieder geval een beeld hebben van:

- **Het AI-systeem.** Maak een inventarisatie van alle AI-systemen binnen de organisatie. Houdt hierbij rekening met de mate van autonomie van het systeem. Hoe groter de mate van autonomie, hoe meer aandacht er nodig is voor AI-geletterdheid bij betrokken personen. Daarnaast is het belangrijk helder te hebben wat het doel is van het systeem, en of dat wenselijk is.
- **De risico's van het AI-systeem.** Denk aan de context of sector waarin het systeem wordt toegepast en welke gevolgen het AI-systeem kan hebben voor grondrechten, veiligheid en gezondheid van mensen.
- **Het kennisniveau van betrokken personen.** De aanpak van AI-geletterdheid verschilt per rol, functie en expertise (zie stap 2). Maak inzichtelijk wie met welk AI-systeem werkt en welke kennis, vaardigheden en begrip zij nodig hebben. Breng daarnaast in kaart wat het huidige niveau van kennis en vaardigheden van betrokken medewerkers is.
- **De kansen en ambities op het gebied van AI.** Dit helpt een duurzaam plan van aanpak voor AI-geletterdheid.

"Maak van AI-geletterdheid een prioriteit, en maak iemand in de organisatie verantwoordelijk voor de voortgang op AI-geletterdheid."

Organisaties beseffen bij het toenemende gebruik van AI steeds meer de urgentie voor goede sturing en beheersing van AI.

Dat blijkt uit de antwoorden op de oproep tot input van de AP. In bijvoorbeeld het onderwijs en de dienstverlening wordt generatieve AI steeds vaker gebruikt, zoals chatbots die automatisch antwoorden genereren op vragen van studenten of cliënten. Tegelijkertijd bestaat er terughoudendheid, mogelijk door een 'fear of losing control': de zorg dat medewerkers AI-toepassingen gebruiken zonder voldoende grip, kaders of sturing. Ook komt uit de oproep naar voren dat organisaties zich veelal in de opstart en ontwikkelfase bevinden van de aanpak op AI-geletterdheid. De AP onderstreept dat organisaties de verantwoordelijkheid moeten nemen om AI-geletterdheid op peil te brengen en houden.

Deze inzichten zijn verkregen uit de oproep tot input van de AP over AI-geletterdheid in april 2025.

Stap 2 Doel bepalen

Vaststellen concrete meetbare doelen

De tweede stap is om concrete, meetbare doelen vast te stellen en te prioriteren op basis van het risiconiveau. Daarbij moet volgens de AP rekening worden gehouden met deze aspecten:

- **Prioriteren in risico's van AI-systemen.** Hoe hoger het risico van het AI-systeem, hoe meer prioriteit AI-geletterdheid moet krijgen. Bovendien vereist de AI-verordening dat gebruikers van AI-systemen met een hoog risico ervoor zorgen dat werknemers met expertise toezicht houden op zulke systemen. Voor zinvol toezicht moeten deze werknemers over de juiste bekwaamheid en opleiding beschikken, en hierbij de juiste ondersteuning krijgen.
- **Inventariseren van beoogde kennis en vaardigheden.** AI-geletterdheid vergt multidisciplinaire kennis. Personen in verschillende rollen hebben behoefte aan andere kennis en kunde in aanvulling op wat ze al kunnen. Een medewerker die bijvoorbeeld een AI-systeem ontwikkelt, zal in de regel voldoende kennis hebben van de technische functionaliteiten, maar minder van de mogelijke ethische gevolgen. Naast functie specifieke kennis, vraagt AI-geletterdheid ook om een organisatie breed begrip. Neem de hele organisatie mee in (toekomstige) initiatieven op het gebied van AI.
- **Vaststellen van doelen en verantwoordelijkheden.** Bepaal concrete maatregelen en belegverantwoordelijkheden bij bepaalde functies. Het kan helpen om een expertisecentrum of specialist in de organisatie te waarborgen waar medewerkers terecht kunnen met vragen over AI-systemen. Een veilige werkcultuur is belangrijk om te leren van elkaars vragen en fouten.

"Breng voordat je AI inzet, zowel de kansen en de risico's in kaart. Alleen dan kan je een weloverwogen beslissing maken over de inzet."

Differentiatie tussen functies, risicoprofielen en ervaringsniveau helpt om duidelijkheid te scheppen in de kennis, ervaring en begrip over AI die wordt verwacht van individuele medewerkers en van de organisatie als geheel.

De AP constateert dit op basis van de reacties op de oproep tot input. Organisaties onderstrepen de noodzaak om AI-geletterdheid een vast onderdeel te maken van gedefinieerde rollen, in besluitvorming en in bestaande programma's, zoals cybersecurity-awareness trainingen of compliance-trajecten.

Deze inzichten zijn verkregen uit de oproep tot input van de AP over AI-geletterdheid in april 2025.

Stap 3 Uitvoeren

Implementeren strategieën en acties

Na het stellen van doelen, volgt het bepalen van strategieën en acties. De AP verwacht dat daarbij rekening wordt gehouden met:

- **Agendering in bestuurlijke lagen.** Voor een duurzame aanpak moeten bestuurders inzicht hebben in het belang van AI-geletterdheid, deze agenderen en budgetteren. Daarbij is het belangrijk dat bestuurders zelf ook de voldoende kennis hebben over de werking, risico's en kansen van AI. Een aanpak voor AI-geletterdheid moet in de regel niet op zichzelf bestaan, maar onderdeel zijn van een AI-strategie of -visie.
- **Training en awareness.** De doelen uit stap 2 vragen om initiatieven zoals training en awareness programma's. Bewustwording over de gevolgen van de inzet en ontwikkeling van AI kan helpen als basis voor het vergroten van de kennis en vaardigheden van werknemers en andere betrokkenen personen.
- **Transparantie over gebruik AI.** Wees binnen de organisatie en naar buiten toe transparant over het gebruik van AI-systemen en algoritmes. Op deze manier kunnen werknemers en betrokken personen zich ook kritisch en proactief opstellen.
- **Monitoring.** Om AI-geletterdheid aan te tonen, is het van belang om interne documentatie over de aanpak en de voortgang bij te houden.

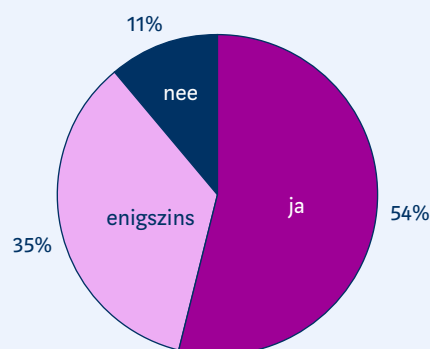
"Zorg voor betrokkenheid van verschillende afdeling van de hele organisatie. Bijvoorbeeld via een horizontale werkgroep voor AI-geletterdheid."

Organisaties geven aan dat AI-geletterdheid veelal 'bottom-up' wordt benaderd.

De AP benadrukt dat 'top-down' sturing en betrokkenheid van management ook van belang is. Ter illustratie, een individuele medewerker ziet het belang van AI-geletterdheid, verdiept zich in het onderwerp en brengt het op eigen initiatief onder de aandacht van collega's of management. Dit is een waardevol vertrekpunt. Maar voor een duurzame verankering het management een belangrijke rol in het vasthouden van de aandacht en de houding ten opzichte van AI binnen de organisatie. Zie figuur 1 voor de resultaten uit de oproep tot input, waarbij de AP veronderstelt dat organisaties die antwoorden op de oproep in veel gevallen de koplopers in positieve zin zijn.

FIGUUR 1 | Wordt AI-geletterdheid op dit moment geagendeerd in bestuurlijke lagen?

Deze inzichten zijn verkregen uit de oproep tot input van de AP over AI-geletterdheid in april 2025.

Stap 4 Evalueren

Beoordelen resultaten en verbeterpunten

Vanwege de snelle ontwikkelingen en toepassingen van AI is AI-geletterdheid geen einddoel, maar een constant proces. Een structurele evaluatie van AI-geletterdheid vraagt om:

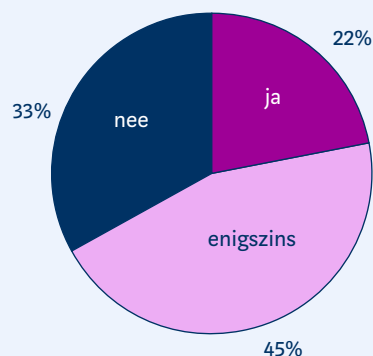
- **Regelmatige monitoring en een analyse of de doelstellingen worden gehaald.** De resultaten laten inzien of de huidige maatregelen werken of dat er aanpassingen nodig zijn. Zorg ervoor dat AI-geletterdheid onderdeel wordt van managementrapportages.
- **Controle over het gebruik van AI-systemen binnen de organisatie.** Naarmate het gebruik van AI binnen een organisatie groeit, zal ook meer volwassenheid van op het gebied van AI-geletterdheid nodig zijn.

Uit de oproep blijkt dat continuïteit en borging van AI-geletterdheid een belangrijke maar uitdagende opgave is binnen organisaties.

Een klein deel van de organisaties monitort de ontwikkelingen en voortgang van AI-geletterdheid binnen de organisatie. Het meten van impact en niveau is nog in ontwikkeling. Organisaties experimenteren met nulmetingen en evaluatieformats.

FIGUUR 2 | Wordt AI-geletterdheid momenteel gemonitord binnen de organisatie?

Deze inzichten zijn verkregen uit de oproep tot input van de AP over AI-geletterdheid in april 2025.

3. De AP en AI-geletterdheid

De AP is coördinerend toezichthouder op algoritmes en AI en draagt in die rol bij aan (de voorbereiding van) toezicht op de AI-verordening. Het beleid, de best practices en de richtsnoeren op het gebied van AI-geletterdheid zijn nog in ontwikkeling en ook daaraan draagt de AP bij. Daarnaast geeft AP richting aan verantwoorde inzet van algoritmes en AI in brede zin, ook als algoritmische processen of systemen niet vallen onder de AI-verordening. Een kernvoorwaarde voor de verantwoorde inzet van algoritmes is inzicht in de kansen en impact van zulke systemen. AI-geletterdheid geldt niet alleen voor hoog risicosystemen maar voor alle AI-systemen.

De AP ziet AI-geletterdheid als aandachtspunt.

De AP zal zich de komende maanden verder verdiepen in de stand van zaken op het gebied van AI-geletterdheid. In 2026 zal de AP een gerichte uitvraag doen bij Nederlandse organisaties om de status van AI-geletterdheid te monitoren. Ook zal de AP een tweede seminar over AI-geletterdheid organiseren waar organisaties kennis kunnen delen.

